

Justitiedepartementet

103 33 Stockholm

**Yttrande över slutbetänkandet Straffbarhetsåldern
(SOU 2025:11)***Dnr: Ju2025/00206***Sammanfattning**

Hovrätten avstyrker utredningens förslag om en sänkt straffbarhetsålder och en höjning av straffmaximum för unga lagöverträdare. Hovrätten har i övrigt ingen erinran mot utredningens förslag.

Straffbarhetsåldern

Hovrätten anser, liksom utredningen, att det skulle krävas starka skäl för att genomföra en generell sänkning av straffbarhetsåldern och att sådana skäl saknas. Den nuvarande 15-årsgränsen är väl avvägd och förenlig med Sveriges åtagande enligt FN:s barnkonvention och Europakonventionen.

Utredning har i stället föreslagit en tidsbegränsad reglering där straffbarhetsåldern sänks till 14 år för brott med straffminimum på fyra års fängelse. Detta för att möta det faktum att allvarlig brottslighet bland barn ökar och att barn rekryteras av gäng för att begå brott.

Det främsta skälet till förslaget synes vara att det straffrättsliga systemets långsiktiga legitimitet skulle kunna påverkas negativt om allvarliga brott begångna av den som är under 15 år inte kan beivras straffrättsligt. Även om det är oroväckande att mycket allvarliga brott i större utsträckning än tidigare begås av icke straffmyndiga barn, ger också dagens lagstiftning möjligheter att utreda sådana brott och få prövat i domstol om ett barn begått ett brott och om skadestånd ska dömas ut (bevistalan). En sådan talan är inte knuten till att barnet uppnått en viss ålder, även om det ligger i sakens natur att det framför allt är barn som är nära straffmyndighetsåldern som kommer i fråga. En bevistalan leder visserligen inte till en straffrättslig påföljd. Det som utredningen vill uppnå genom den föreslagna sänkningen av straffbar-

hetsåldern får dock i allt väsentligt anses uppfyllas genom möjligheten till bevistalan. För att ändå genomföra den av utredningen föreslagna regleringen måste därför krävas mycket starka skäl. Enligt hovrätten är de argument som utredningen åberopat som skäl för ändring svaga.

Enligt hovrätten skulle dessutom den föreslagna ordningen leda till såväl tillämpningssvårigheter som en oförutsägbar ordning. Dessa konsekvenser har i utredningen lyfts fram i flera av de särskilda yttranden från experter som inte stått bakom utredarens förslag. Hovrätten vill särskilt framhålla följande.

15-årsgränsen har funnits länge i Sverige och är väl känd för ungdomar. Det skulle bli väldigt svårt för ett barn att förstå och förhålla sig till en sådan differentierad straffbarhetsålder som föreslås. Den enskilde beslutsfattarens bedömning i fråga om en brottsrubricering kan dessutom bli avgörande för om den unge kan straffas för det. Exempelvis skulle konsekvensen om ett åtal väcks för grov våldtäkt bli att en bevistalan inte i andra hand kan föras avseende våldtäkt av normalgraden, vilket är möjligt i dag om det finns synnerliga skäl. Detta kan framstå som inkonsekvent ur ett målsägandeperspektiv. Det synes också vara oklart vad det skulle innebära att tvångsmedel har använts mot en 14-åring, om domstolen kom att rubricera ner ett brott så att den unge inte kan straffas för det.

Vidare kan det ut ett målsägandeperspektiv framstå som svårförklarligt att en 14-åring inte kan åtalas för våldtäkt, men däremot för grovt vapenbrott.

Det kan också ifrågasättas om utredningens förslag skulle leda till avsedda effekter. En jämförelse kan göras med Danmark som under åren 2010–2012 sänkte straffbarhetsåldern till 14 år. Utvärderingen av den reformen visade att brottsligheten hos 14-åringar inte minskade och att risken för återfall i brott i stället ökade. Enligt hovrätten går det inte heller att bortse från risken att en sänkning av straffbarhetsåldern kan resultera i att allvarlig brottslighet trycks ner än mer i åldrarna.

Det kan också konstateras att det har genomförts straffrättsliga reformer som tar sikte på brottslighet som begås av unga och att det pågår ett omfattande reformarbete med ett ökat brottsförebyggande fokus inom socialtjänsten. Innan dessa reformer utvärderats anser hovrätten att en sänkning av straffbarhetsåldern överhuvudtaget inte bör övervägas.

Vidare kan konstateras att FN:s barnrättskommitté har uppmanat de stater som har en straffbarhetsålder som är högre än 14 år att under inga omständigheter sänka den, i enlighet med artikel 41 i barnkonventionen. Så sent som 2023 rekommenderade kommittén Sverige att bibehålla straffmyndighetsåldern på 15 år. Enligt hovrätten saknas det skäl att inte följa denna rekommendation.

Hovrätten har dock ingen erinran mot förslaget att sänka gränsen för bevisstalan enligt presumptionsregeln i 38 § första stycket 2 lagen (1964:167) med särskilda bestämmelser om unga lagöverträdare till brott med ett minimistraff om fyra års fängelse.

Straffmaximum för unga lagöverträdare

I artikel 37 (b) i barnkonvention anges att frihetsberövande av ett barn endast får användas som en sista utväg och för kortast lämpliga tid. Barnrättskommittén har tydligt uttalat att ett frihetsberövande är skadligt för barn och har negativa konsekvenser för deras möjligheter till en lyckad återanpassning. Barnrättskommittén har därför rekommenderat konventionsstaterna att införa ett maxstraff för barn som begått brott enligt principen om kortast lämpliga tid. Mot denna bakgrund avstyrker hovrätten utredningens förslag om en höjning av straffmaximum.

Undanröjande av ungdomspåföljder

De förslag till ändringar som utredningen lämnat i denna del föranleder ingen erinran från hovrätten. Hovrätten vill dock lägga till följande.

Utredningen har övervägt ändringar men inte lämnat något förslag när det gäller verkställighet av en ungdomspåföljd efter att en påföljd undanröjts (kapitel 11 i betänkandet). Som utredningen kommit fram till innebär nuvarande lagstiftning att en verkställighet fortsätter till dess att ett beslut om undanröjande fått laga kraft. Hovrätten instämmer i utredningens bedömning att det inte vore lämpligt att den instans som beslutar om undanröjande beaktar den verkställighet som kan komma att ske för tiden till dess att beslutet vinner laga kraft vid bestämmande av den nya påföljden. Däremot anser hovrätten att det särskilt vid ungdomsövervakning finns ett behov av att kunna avbryta verkställigheten i fall där den unge misskött verkställigheten i sådan grad att ungdomsövervakningen ska undanröjas. Hovrätten förespråkar därför att en sådan ordning övervägs i den fortsatta beredningen.

Detta ärende har handlagts av hovrättspresidenten Anders Hagsgård
samt hovrättsråden Göran Nilsson och Åsa Askenbäck (referent).

På hovrättens vägnar

Anders Hagsgård

Åsa Askenbäck